

כ"ל נא אש"ך

267
U
23 P:8

שנאמר בו דתם נאח עולם חדש - אמר ר' שמאל המשה רב
 ע"ה אומל (סוג' אבנים שחיי מים דאמר רבי לוי בשם רבי
 יהושע אמר אילן אצטרובלין של רחים נמרח במים ודגמא את אמר
 רוח בני נח היצאים מן התיבה אומהא אלא דאח עולם
 חדש יצא (סוג' ק) ענו בכבל דגלו ועכשו (מלמט פ) וינסת
 דא השלים אלא שראה עולם חדש בשם אומל בזה מנא
 פ"ה ועכשו הוא משקע בים אלא שראה עולם חדש יצא
 אומל (סוג' ה) שפך לארץ מרדתי ועכשו (סג) וינסת ה' אה
 כל אשר לא יב למשנת אלא שראה עולם חדש מברכי אומל
 היה מניק לליבת ועכשו הוא נלב את גולבו אלא שראה
 עולם חדש רבני אמת כל מי שנאמר בו דתם ו' ופירשט נח
 ו' ופירשט כל רב חדש שנאמר ואתה קח לך נח' ו' וינסת (מלמט ע)
 וילכל ינסת את אביו ואת אחיו משה ו' ופירשט את ישראל
 ויבטעם שנה במדבר אהב (סוג' ט) ואוכל פתי לכרי שמה לא
 אכל דתם סמנה אומהא מרדכי ו' ופירשט אמר רבי יוח
 פעם אחת חזר על כל המניקות ולא מצא לאסר לאחרי מניקה
 (ס) והיה מניקה הוא רבי בהמה דרבי אבהו בשם רבי אלעזר בא
 לו ורגל ויהי מניקה כד דרש ר' אבהו בצבורא גודר צבורא
 נלדיה אמר ליה (ס) ולא מתגרתא היא רבי שמעון כו אלעזר אמר
 רב דחבר מר

ה' המים היה בודדותו יצא חסיה אמר כל מי
 שנאמר בו דתם השלים שני למרח שפוג' היה (ס) אמר רבי
 יוחנן כל מי שנאמר בו היה מתחלתו ועד סופו הוא צדיק ותיבת
 ליה וכתוב אחר היה אברהם ורש את הארץ מעתה היא תחלו
 דגמא שפוג' אמר ליה אף היא לא תברא דתא רבי לוי בשם ריש
 לקיש אמר פן ג' שנים יבטיח אברהם את בנהו וכי יהי וגינא
 וי' יהתן תרדיתו אמר (ס) פן ארבעים ו' שנה הכיר אברהם
 את בנהו וזמא אני פקיים היה שיהי מניק להוריד כל
 העולם כגו בתשובה ו' האם היה מניק למיחה גתש היה
 מניק לפורענות קן היה מניק לנלות איה היה מניק
 ליסורין נח היה מניק לנס משה היה מניק לנאל
 מרדי היה מניק לנאה רבי לוי ורבנן אמר בלשם

(2)
Power of a Vest
R' Fraud

A MIDRASH (*BEREISHIS RABBAH*, 30:8) NOTES THAT we find the word הָיָה, *was*, describing five people in Tanach: Noach (*Bereishis* 6:9); Yosef (*ibid.* 37:2); Moshe (*Shemos* 3:1) Iyov (*Iyov* 1:1); and Mordechai (*Megillas Esther* 2:5). All five, the Midrash explains, saw a "new world."

Noach saw the entire world destroyed, to the extent that even millstones disintegrated, and then he saw it rebuilt. Yosef was enslaved in chains in Egypt and then emerged as the ruler of the country; Moshe had to flee from Pharaoh after nearly being executed, and then witnessed the Egyptian Army drown in the Yam Suf; Iyov was mired in terrible loss and suffering, but was eventually blessed with an even better life than he had before his downturn. Finally, Mordechai HaTzaddik was on the verge of being hanged by Haman, but he ultimately

witnessed Haman hanging on the very gallows he prepared for Mordechai.

Obviously, this Midrash is not sharing some coincidental wordplay; there must be some deeper message in the usage of the word *hayah* that explains, in some way, how the people it is used to describe were able to see a "new world."

None of the classic commentators on the Midrash provide us with that link, leaving us room for our own interpretations. I would like to suggest an approach inspired by the *sefer Ikvei Erev*.

We see two diverging approaches among those who have endured tragedy in their lives. Some overcome their seemingly hopeless situation. They manage, somehow, to pick up the shards of a shattered existence and rebuild — sometimes not merely replacing what was lost, but building an even better existence for themselves than the one they had before tragedy struck.

Far be it from us to judge anyone who has gone through tribulations, but the reality is that some people who suffer through such difficulty can never move past that era of their lives. They either become obsessed with their earlier troubles, reliving those painful times over and over, or they romanticize the lives they had prior to the tragedy and harp on how wonderful that existence was, even if, in reality, their current lives

(11)

1 What is the key to whether a person will fit into the first group or the second group?

This Midrash is intimating, I believe, that the key is the word *hayah, was*. The key to a person a new world is to let the past fade into the twilight — to be sure to allow it to become *hayah* — rather than to wallow in it.

Let's take Noach as an example. Imagine what the world was like before the Mabul and what it was like in its aftermath. Yes, Noach was spared the fate of his generation, but imagine what it was like to walk out into a world that looked as it did

2 after the Mabul. Think of the images of Hiroshima after the atom bomb was dropped or what Dresden looked like after the firebombing of World War II. This is nothing compared to what the world must have looked like after the Mabul. Why would one go on?

3 To give an idea of how radically the world changed, before the Mabul there were no seasons; the weather was perfect all year. Imagine Noach, at the ripe old age of 601, suddenly having to learn to cope with three feet of snow during the winter and sweltering humidity during the summer. Noach could have said, "This is a world? Who needs this?"

4 How did Noach transcend this cataclysmic change? How was he able to survive? The answer is "*hayah* — it was." His attitude was to let the past live in the past. Sometimes a person with a glorious past feels that he can't go on in the less-than-glorious present. Noach let it all go, and moved forward.

5 The primary example of this attitude that we have witnessed in our times is among people who survived the Holocaust and built new lives for themselves. How did they do that? How is it that they didn't ask, "What kind of life is this compared to what I had before the war?"

6 People lost all their loved ones.

7 Rav Motel Katz, *Rosh Yeshivah* of Telshe, had his entire family wiped out in Europe, came to America, and established the yeshivah in Cleveland. A student once walked into his office in the middle of a regular school day, and found him crying. When he asked what was wrong, Rav Motel replied that he was thinking about the large family he had lost in Europe and couldn't remember the names of his children. Imagine the pain upon the pain: first he suffered the unfathomable loss of his whole family, and that pain was magnified exponentially when he couldn't even recall their names.

8 Many families that survived intact lost fortunes, and came to America penniless and had to start from scratch. On the spiritual plane, the crossover from one world to another might

9 have been even more extreme. Imagine how transplanted European *roshei yeshivah* felt after the war. Rav Aharon Kotler was the *Rosh Yeshivah* in Kletsk, where his *talmidim* were *gedolei Yisrael*. His *talmidim* when he came to America weren't nearly on the same level.

10 The same Rav Motel Katz was also involved in an incident that is absolutely astounding; I would not believe it myself if I did not see documentation of it.

(3) pu

(2)

1 One night there was a championship heavyweight boxing match in New York, and the students in Telshe in Cleveland wanted to listen to the broadcast on the radio. The fight was scheduled during the time for Maariv, however, so they came to ask Rav Motel for permission to daven early so that they could listen to the fight

(4)
מ

Imagine how Rav Motel must have felt. In Telshe in Europe he was training what would have been a cadre of *gedolei Yisrael* had the Nazis not annihilated them, and now he had to deal with *bachurim* who wanted to change the time of Maariv for a boxing match! He could have asked, "What has become of me? What am I doing with my life here?"

How did he move beyond that? The answer is *hayah*. He let the glorious past of Telshe in Europe live in the past, and he moved on to Telshe of the future. With enormous fortitude and understanding, Rav Motel allowed the *talmidim* to daven Maariv earlier. And as we know, Rav Motel eventually merited to see a new world and to take part in building it.

When a person suffers from a *tzarah*, they can dwell in the past and allow the comparison to sink them, or they can adopt the attitude of *hayah*, that *was*, and now I have to go on to build the rest of my life, to take hold of the key to a new world.

הסביבה משפיעה אף על הדומם

וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לְפָנֵי הָאֱלֹקִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס: וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ וַהֲנִה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דְּרָכָו עַל הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים לִנְחֹץ כָּץ כָּל בָּשָׂר כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וַהֲנִי מִשְׁחִיתֶם אֶת הָאָרֶץ. (בראשית ו', י"א-י"ג)

(5)
ה'א"ת
ה'י"א
ה'ל"א
ה'ק"ל
(כ"ט י"ק)

מאליה צפה ועולה כאן קושיה. אם האדם חטא - מדוע נענשו החיות במבול? ומדוע אף הארץ נענשה? וכי יש להם בחירה? וכי שייך להעניש מי שלא נצטווה ולא הוזהר על חטאיו?

כדי להסביר את הדבר, סיפר רבי אליהו לופיאן זצ"ל, משגיח דישיבת כפר חסידים, בספרו 'לב אליהו' וזה לשונו:

"אספר עובדא מה שאירע בנעורי, כשלמדתי בישיבת לומז'ה. היה שם בעיר בית חולים בנוי מעצים עבים, ישן נושן מכמה דורות, עד כי גם האנשים הזקנים לא ידעו מתי נבנה בית החולים. אירע כמה פעמים שחולים אשר שכבו שם זמן ארוך,

חלו במחלות אחרות אשר לא חלו בהם מעולם. ותהום כל העיר על זאת, גם הרופאים לא ידעו מאין מקור הרעה. הביאו כמה פרופסורים גדולים מווארשא. הם ישבו בעיר משך זמן, חקרו ובדקו, עד שבאו לידי מסקנא. הם אמרו, היות ובית החולים ישן מאד, ולא בנוהו מחדש כל הזמן, נבלעו בקירות הבניין חיידקים מכמה סוגי מחלות מדבקות, שבאו מהחולים ששכבו שם משך דורות. וזה מקור המחלות שחלו בהן החולים כעת. מיד הרסו את הבניין, הוציאו את כל עציו ואבניו ועפרו מחוץ לעיר ושרפום, עד שלא נשאר זכר מכל הבניין".

לאור הדברים האלו, ממשיך ר' אליהו ומסביר, כי אם בחולי גשמי כך הדבר ק"ו במחלות הרוחניות. חיידקי הטומאה שמוותר החוטא יש בהם להרעיל את האוויר בטומאה וזהמא לאין ערוך ושיעור.

(3)

הוא ממשיך ואומר, כי יש לדעת שבבית שגרה משפחה שלא שמרה על טהרת המשפחה, או שחיללו את השבת וכדומה, נולדים בו נגעים גדולים ונבלעים בקירותיו מחלות רוחניות. הנכנס בבית כזה עליו להיזהר שלא ידבק בו ח"ו מחלות הנפש הללו ברב או במעט.

(6) שמ

וכבר אמר בעל ה'מסילת ישרים' (פרק א) כי אם האדם נמשך אחר העולם ומתרחק מבוראו, הנה הוא מתקלקל, ומקלקל העולם עמו. ואם הוא שולט בעצמו ונדבק בבוראו ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסיוע לעבודת בוראו, הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו.

לאור הדברים הללו מובן כי חטאם של דור המבול פגע ביקום כולו. האנשים התקלקלו, החיות והבהמות, וגם הארץ נשחתה. כל הבריאה היתה צריכה להיחרס ולבנות עולם אחר תחתיה.

ישנה השפעה גדולה שמשפיעה על הדומם מכח מעשיו של האדם. אם נעשים דברים טובים - נוטעים קדושה במקום. ואם נעשים מעשים רעים - באים נגעים על המקום וההשפעה השלילית מורגשת בו.

וכבר דרשו רבותינו, על הפסוק (בראשית כ"ה, כ"ב): "ויתרוצצו הבנים בקרבה, ותאמר אם כן, למה זה אנכי ותלך לדרש את ה'". כי כאשר היתה רבקה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר - היה יעקב רץ ומפרכס לצאת, וכשהיתה עוברת על פתח

עבודת אלילים - עשיו היה מפרכס ומבקש לצאת. וכאן הבן שואל: וכי מהיכן ידע יעקב היכן בית המדרש? ומאין ידע עשיו היכן בית עבודה זרה? אין זאת אלא שאויר המקום משפיע, ומי שנושם וסופג אותו, מיד מתעוררת בו ההרגשה של השפעת המקום.

(9) זמן ימי הקדושה

ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה בני ביד חזקה וישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו.

וברש"י הביא דברי חז"ל (סנהדרין קיא.) הרהרת על מדותי, לפיכך "עתה תראה אשר אעשה לפרעה", במלחמת פרעה אתה רואה ואי אתה רואה במלחמת שלשים ואחד מלכים, עכ"ל. וצריך ביאור, איך מכוון הוא עונש זה שלא לראות את כיבוש הארץ ממלכי אומות, לחטא זה של הרהור אחרי מדותי ית'. ונראה לפרש שהרי לגבי כיבוש הארץ כתיב (משפטים כג,ל) "מעט מעט אגרשם מפניך", הרי שעבודת הכיבוש צריכה מתנינות וסבלנות, וברבות הימים תבא להם ההצלחה. וזוהי ממדותיו של הקב"ה לסדר את עולמו במתנינות וליישב את הכל על מכונו בזמנו הראוי לו. ומהאי טעמא היו להם שבע שנים של כיבוש אי"י כידוע.

(7) זמן ימי הקדושה

הנה בוודאי על פי דרך הטבע לא היו מים כאלו מתייבשים כי אם למאות שנים, שהרי גבהו חמש עשרה אמה מעל ראשי ההרים, וא"כ היתה ההתייבשות המהירה מעשה נס גדול כדי להכשיר את העולם ליישוב. וצריך ביאור מאחר שהיה מעשה נסים למה התארך לכמה חדשים ולא יבשה הארץ מיד אחר כלות תגבורת המים.

אמנם הכתוב מלמדנו להועיל שדרכו של הקב"ה שלא לעשות את הכל מיד, אלא שמוטל על האדם להיות מייחל אליו ית', ובמשך הזמן הכל על מקומו יבוא בשלום לפי הסדר והחשבון שסידר הקב"ה בעולמו, ועל זה נאמר (איכה ג,כו) "טוב ויחיל ודומם לתשועת ה'". ולכן בנח "ויחל עוד" וייחל "עוד" שלמד מכאן מדת התוחלת אל ה', וממנו ילמדו כל המיחלים לחסדו. [וע"י בדברינו

ולכן כשהוחר משה במצרים על מדה זו, שטען שאינו רואה תיכף ומיד שמצבם של בני ישראל יתהפך לצד הטוב, ענה לו הקב"ה "עתה תראה" אבל העשוי למלכי אומות לא תראה, כיון שהיה כאן איזה חסרון בכח המתנינות והסבלנות, וכח זה שייך לראיית

(4)

יציאת נח מן התבה

9) ה'י' א"ה
א טכ

8) ט

1 | "וידבר אלקים אל נח לאמר. צא מן התבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך" (בראשית ת, טו-טז).

למה היה צורך לצוות לנח לצאת מן התבה? איזה אדם לא יצא מתבה לאויר העולם, אם רק יוכל לצאת? אחרי ש"יבשה הארץ" (שם ת יד). מה מעכב בעד נח לצאת? ואם תאמר, נח לא ידע ש"יבשה הארץ" עד שה' אמר לו "צא מן התבה". ויסוד נח את מכסה התבה וירא והנה חרבו פני האדמה" (שם ת יג). הוא רק ראה כי "חרבו פני האדמה", אבל עדיין "לא תוכל הרגל לדרוך על הארץ שהיה רכה כי פניה חרבו לבדם" (אבן עזרא שם), כי "נעשה כמין טיט שקרמו פניה של מעלה" (רש"י שם). לא, אין זו תשובה מספקת.

11 | כי אם כך הדבר, מספיק היה שה' יודיע לנח כי "יבשה הארץ" ואז חוקה עליו שיצא מן התבה בלי מצוה מפורשת. אין אדם מסגיר עצמו בתוך תבה כשכל העולם פתוח לפניו.

אלא שאין דרכו של אדם לדרוך על קברים. אחרי המבול היה כל העולם כולו קבר אחים גדול. על כל שעל אדמה נספה אדם. נח לא רצה לצאת מן התבה ולחיות בבית קברות זה. זאת ועוד, אחד שניצול במקום שמיליונים נספו, רדוף הוא על ידי רגש של אשמה.

אמנם יודע הוא שאין הוא אשם באסונם של אחרים, יודע הוא גם שהצלתו לא היתה על חשבון אבדנם של אחרים, אף על פי כן לבו נוקפו. העובדה שהוא נשאר בחיים בזמן שרבים כל כך מתו, גורמת לו מבוכה נפשית. מי עוד כדורנו יודע על קיומו של רגש זה. אמנם אין לרגש זה לא הגיון ולא הצדקה, אבל רגש אינו מוכרח להיות הגיוני כדי שיתקיים. רגש יונק את לשדו ממקורות עצמו ולא ממקור המחשבה הצרופה. רגש זה רדף אחרי הניצול לא רק כשהוא השתדל להשאר בחיים, אלא גם כשהצלתו באה לו בהיסח הדעת על ידי אחרים. נח היה נבוך. הוא ובניו ניצלו ואילו כל העולם כולו נמחה מעל פני האדמה. מתבייש הוא לצאת לאויר העולם ולעמוד חי במקום שכולם מתו. אמנם הוא שלח את העורב ואת היונה כדי לדעת אם כבר יבשה הארץ כדי לצאת מן התבה, אבל כשהגיע לכלל מעשה היציאה, לא יכול היה לעשות את המעשה הזה. אילולא נצטווה מפי ה' לצאת, ספק גדול הוא אם היה יוצא. רק אחרי שנצטווה לצאת, הוא יצא. נח איש צדיק הוא ואינו ממרה את פי ה' גם כשהדבר כרוך באי נעימות.

ולא רק רגש של בושה על שהוא נשאר בחיים במקום שכולם מתו, עיכב בעד נח לצאת מן התבה, אלא גם רגש של יאוש עיכב בעדו מלצאת. אחרי שיבשה הארץ ונח ראה שאין זכר לכל היקום שמלפני המבול, תקף אותו יאוש המשתק כל רצון וגם הרצון לחיות. סימן שנח היה מיואש: "ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה" (שם ט ז). למה היה צריך לומר לנח "פרו ורבו", הרי ה' כבר אמר "פרו ורבו" לאדם הראשון ולחיה אשתו (ראה שם, א, כח)? אלא "שהיה נח דואג לעסוק בפריה ורבייה עד שהבטיחו הקב"ה שלא לשחת העולם עוד" (רש"י שם ט, ט. וראה שפתי חכמים שם).

את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ. והיה בענני ענן על הארץ ונראתה הקשת בענן וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם ובין כל נפש חיה. בכל בשר ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר" (שם ט, יג-טו).

למה נבחרה דוקא הקשת בענן לשמש אות כי לא יהיה עוד מבול על הארץ?

אלא ה' ניחם את נח ביאורו הרב והסביר לו שיש לפעמים אסון שהוא מהווה סבה לטוב שבא בעקבותיו. לפעמים בא הרע כשלב הכרחי לטוב שבא אחריו ואשר בלעדיו אין הטוב יכול לבוא. ענן היא סבה לקשת. אין האור יכול להיגלות בכל שלל צבעיו בלי שיקדים לו ענן המסתיר את האור בתחלה. אורוהיה המרהיבים של הקשת באים לא רק אחרי הענן, אלא גם בעטיו של הענן. כלומר, הענן הוא הוא המגלה את האורות שבקשת. אין קשת בלי ענן. המבול היה רע הכרחי כדי להביא בעקבותיו את הטוב. אחרי המבול תהיה החברה האנושית עלי אדמות יותר טובה ויותר מאושרת. הקשת באה גם לשמש אות ולהבטיח שלא יהיה מבול עוד על הארץ בעתיד וגם

כיבוש מלכי ז' אומות. (ואעי"ג שבודאי לא היה משה אומר כן אלא מחמת רוב אהבת ישראל, מ"מ כפי מדרגתו היה בזה מקום טענה.)

ונראה ששמה של המדה הזאת בעבודת השם היא "תוחלת", וכמו שמצינו אצל נח (נח, ח, י) "ויחל עוד שבעת ימים אחרים", ועוד (שם יב) "וייחל עוד שבעת ימים אחרים", שהיה הקב"ה מסדר יבושת המים לחידוש העולם לאט לאט למד את הבריות להיות מיחלים אל ה' כענין שנאמר (תהלים לג, יח) "הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו". ועי"ש בדברינו בפרשת נח. וכן הורונו חז"ל

(ברכות לב:) שהמתפלל להקב"ה ומעיין בה לראות אם נתקיימה תפילתו מיד, עליו הכתוב אומר (משלי יג, יב) "תוחלת ממושכה מחלה לבי". וזהו מה שנאמר (תהלים קמה, טו) "עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו" פ"י מתי שתבא העת הקבוע מאת ה' שהאוכל ינתן לכל אחד ואחד, ועד שתגיע העת הזאת יד ה' סגורה כביכול, ומתי שירצה ה' הוא "פותח את ידו ומשביע לכל חי רצון", ואעי"פ שאין אנו משיגים מדוע ולמה עלה ברצונו ית' לעשות באופן זה "צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו".

ובענין גאולת ישראל אמרו רז"ל (ירושלמי ברכות פ"א ה"א) כך היא גאולתן של ישראל, כאילת השחר, בתחילה היא מאירה קימעא ואח"כ היא מנפצת ובאה ואח"כ היא פרה ורבה. ומהאי טעמא נקרא מלך המשיח "צמח" כמה שנאמר (זכריה ג, ח) "הנני מביא את עבדי צמח", שהרי הוא בא דרך צמיחה קימעא קימעא, שכל המאות ואלפים שנים שאנחנו מחכים לביאתו משמשים לו זמן של צמיחה, שהקב"ה "מצמיח ישועה" לאט לאט, ואנו מיחלים לחסדו להזמן הראוי בקרוב בימינו.

וביניכם ובין כל נפש חיה. בכל בשר ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר" (שם ט, יג-טו).

למה נבחרה דוקא הקשת בענן לשמש אות כי לא יהיה עוד מבול על הארץ?

אלא ה' ניחם את נח ביאורו הרב והסביר לו שיש לפעמים אסון שהוא מהווה סבה לטוב שבא בעקבותיו. לפעמים בא הרע כשלב הכרחי לטוב שבא אחריו ואשר בלעדיו אין הטוב יכול לבוא. ענן היא סבה לקשת. אין האור יכול להיגלות בכל שלל צבעיו בלי שיקדים לו ענן המסתיר את האור בתחלה. אורוהיה המרהיבים של הקשת באים לא רק אחרי הענן, אלא גם בעטיו של הענן. כלומר, הענן הוא הוא המגלה את האורות שבקשת. אין קשת בלי ענן. המבול היה רע הכרחי כדי להביא בעקבותיו את הטוב. אחרי המבול תהיה החברה האנושית עלי אדמות יותר טובה ויותר מאושרת. הקשת באה גם לשמש אות ולהבטיח שלא יהיה מבול עוד על הארץ בעתיד וגם

להסביר את משמעותו של המבול שהיה על הארץ בעבר. ההבטחה מפגינה את פחדו ממה שעשוי להיות להבא וההסבר מפיג את צערו ממה שהיה כבר בעבר.

„ויחל נח איש האדמה ויטע כרם. וישת מן היין וישכר ויחגל פתוך אהלה“ (שם ט, כ-כא). נח שצערו היה גדול על אבדן היקום נזקק ליין להפיג את צערו זה. וכבר „אמר רב תנן לא נברא יין בעולם אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש“ (סנהדרין ע). „למרי נפש – לאבלים לפכוחי צעריהו“ (רש"י שם).

10

ס פעול התורה (11)

כי יצור לב האדם רע מנעריו (ז, כא)

נאמר בתלמוד: „כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו“ (סוכה נב).

רבי זאב מז'טומיר הסביר זאת על ידי משל נאה לאדם שהולך בדרך, אם צרור אבנים בידו או שק מלא בקש ותבן, אין לו לחשוש ולפחד כלל מגזלנים ושוודים האורבים בדרך, כי אין להם מה לקחת ממנו, אך אם אדם זה נושא צרור אבנים טובות ומרגליות ודאי שעליו לפחד. כי אורבים לו בדרך גזלנים ושוודים המבקשים לגזול ממנו את כל ממונו.

כך גם הנמשל ההולך בדרך התורה והמצוות, אזי היצר עומד על ימינו ומנסה להכשילו על מנת לזכות בכל השלל הרוחני שצבר לעצמו ולכן עליו לעמוד על המשמר לבל יסיתנו וכשילנו חס ושלום.

כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל (ט, ג). וברש"י: שלא הרשתי לאדם הראשון בשר אלא ירק עשב ולכם כירק עשב שהפקרתי לאדם הראשון נתתי לכם את כל. הנה אין כוונת הכתוב „כירק עשב“ בהקטנת הדברים, אלא שכמו שהבו"ע נתן לאדה"ר את ירק עשב כמו כן נתן לג' את הבשר, היינו שהירק עשב לאדה"ר היה זה מתנת מאת השי"ת, ולולא זה, לא היה לאדה"ר רשות ליקח מן העולם אף לא עשב אחד. נתבונן איפוא ונראה מזה גדול ערך העולם וחשיבותו, וכמה ביוקר הוא אף ירק אחד, אשר אנחנו לא מחשיבים אותו כלל, כי מה ערכו, ויכולים אנו לקנותו בזול רב, ובפרוטות אחדות הנה גם לחם לשובע תיקח.

התורה העמידה לאות באהבת השי"ת את הגר ואמר (דברים י, יח) „ואהב גר לתת לו לחם ושמלה“. וברש"י: „ודבר חשוב הוא שכל עצמו של יעקב אבינו על זה התפלל (בראשית כח) ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש“. התוראה במלת „עצמו“ היינו „כל כולו של יעקב אבינו“, ומבהיל הדבר להתבונן שיעקב אבינו העריך את „עצמו“ והסיק, כי הלואי מגיע לו לחם ובגד, לאכול וללבוש, אם כן בא וראה יוקר העולם.

12
לז' יתקן
סל יתקן

הגר"י זצ"ל מסלנט היה אומר כי העולם הוא „מלון יקר“. אומרים כי יש מקומות נמצאים שם מלונים נעלים מסודרים בכל מיני שרותים נפלאים, ושבעד מעל"ע אחד משלמים סכומים מופרזים, ומה שהמתיר כה"גבוה, הלא ודאי כי המלון והשרותים אשר בו שוים המחיר, והנה בכל העולם לא תמצא „מלון מסודר בכל השרותים“ כמו „המלון של הטבע“, איכר המשכיב עצמו לישון יש בו משום עזון ובריאות פי"מאה מאותו המלון אשר משתלם במחיר כה"גבוה ללילה אחד, הבר"ע הלא מחדש בטובו בכל יום, נותן ליעף כח, ומחדשו לבקרים, בערב האדם מגיע לאפיסת כחותיו, מעבודתו כל היום, ובבקר הוא שב לאיתנו, קם הוא רענן ומלא חיים, איפה זה תשיג מלון כזה להחלפת הכחות?! וראה גם כן הדר המשרתים אשר יסובבונך! בגמ' קדושין (לב:) ספרו במעשה דרבן גמליאל שהיה עומד ומשמש לחכמים, והיה קשה להם לקבל כל שרותו מפני כבודו של הנשיא, ואמר להם ר' צדוק עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הבריות, הקב"ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד. על הפסוק (תהלים קנ, ו) כל הנשמה תהלל יי, דרשו חז"ל (ילקוט שם) כל נשימה תהלל יי, כמה מלאכים הם הממונים על כל נשימה ונשימה של אדם. כל עשב ועשב יש לו מלאך האומר לו גדל. אין תנועה כל שהיא בעולם בלי פקידים ומשרתים, ומה גדול הוא „יוקר“ של העולם, אל נדמה כי ישנם בעולם דברים נקנים במחירים של פרטות, הגר"ס זצ"ל היה אומר כי חיים מלאים במצות ומע"ט יכול האדם לאכול ב„צימצום“ אחד, התבונן איפוא ה„מחירים“ הגבוהים בזה העולם! והוא אמרם של חז"ל הקדושים, כי כל „עצמו“ של יעקב אבינו על פת לחם התפלל, ומה לנו איפוא ציור יותר גדול בחשיבות העולם!?

16

(13)

(CNRG)
373

(14) נילן לב

ותהי שרי עקרה אין לה ולד. ומשמע שנאמר שהיתה עקרה אם כן ממילא
אנו יודעים שאין לה ולד, אללא נריד לומר שלא היתה עקרה לגמרי רק
ולד ממש היינו, בגשמיות, לא ה' לה, אללא צרוחניות ה' לה ולדות הרגה מאוה,
כמו שדרשו חכמינו ז"ל על הקרא, ואת הכפש אשר עשו נחרן, שהיו עושין נשמות
נמעשיהם הטונים, ע"ש.

1) פ"א. ה. וירד ה' לראות את העיר ואת
המגדל וגו'. כמעשה דור הפלגה צריך ביאור
דבתחלה כתיב לראות את העיר ואת המגדל
ואח"כ כתיב ויחזלו לבנות העיר ולא נזכר
המגדל, ובסנהדרין ק"ט א' (וכן בע"ז נ"ג ב'
ע"ש) משמע שעיקר החטא ה' המגדל שרצו
לעלות לדקיע או לשום שם ע"ז ע"ש א"כ ה'
צ"ל ויחזלו לבנות המגדל אבל בעיר לא מצינו
בזה חטא, וגם עצם הדבר צ"ב למה נעשו, והרי
מצינו אח"כ הרבה מדינות עובדי ע"ז שלא
נעשו לאלתר, וגם לכאן חטאן גדול מדור
המבול ולמה דור המבול נאבד ולא הן וע"י רש"י
מה שתייך ע"ז בשם המדרש, וגם אין מובן מה
חטונם שהפיצם ה' הרי אם הם עובדים ע"ז
יעבדו אח"כ הלאה כל א' במדינתו. וי"ל ע"פ
פשוטו שבדור המבול היו כל הדור מושחתים
חוץ מנח ובניו וע"י שלא היו כשרים בדור
נתחייב כל הדור כלי' כמ"ש חז"ל אבל בדור
הפלגה היו הרבה כשרים אלא שהמנהיגים
ונמרו בראשם רצו לעשות עיר להושיב שם כל
הנמצאים בעולם כמ"ש פן נפוץ וגו' ועי"ז יוכלו
להכריח כולם לעשות כמעשיהם וממילא כולם
ישתתפו כמעשה המגדל ואילו ה' עולה בידם
מזימתם ח"ו היו כל הדור נעשין עובדי ע"ז והיו
מתחייבים כלי' כדור המבול ולכן הפיצם הקב"ה
משם וחדלו לבנות העיר וממילא לא היו כולם
כפופים לשלטונם ותו לא נתחייבו כלי' רק
כשאו מדינה עובדי ע"ז שנעשים כל א' לבדו
ולכן לא נזכר רק העיר (וקצת מזה ראיתי בפי'
הגאון מלבי"ם ז"ל ע"ש).

(7)